

Platón (427 – 347)

„Celé dejiny filozofie po Platónovi sú iba poznámkami k jeho učeniu.“

A. N. Whitehead

Platón, detail obrazu Aténska škola (Rafaelo, 1509 – 1510)

Platón pochádzal z významnej aristokratickej rodiny. Pôvodne sa volal Aristoklés, ale pre jeho atletickú postavu so širokými ramenami ho začali volať Platón¹. Jeho pôvod mu zabezpečil výborné vzdelanie potrebné pre aktívnu účasť v politickom živote Atén. Platón bojoval v Peloponézskej vojne a po jej skončení sa stal na istú chvíľu jedným z tridsiatich tyranov, ktorí sa ujali vlády. Kvôli rozporom so strýkom Charmenidom² a aj po prehrešku Aténčanov proti filozofii (ako to neskôr pomenoval Aristoteles) popravou Sokrata, vzdal sa

politckej dráhy a dvanásť rokov cestoval po Egypte a Sicílii. Po návrate z ciest založil

v Aténach vlastnú školu -, ktorá fungovala až do 6. storočia, keď ju nachal zatvoriť cisár

Platón je považovaný za najlepšieho žiaka, ktorý jedinečnou formou rozpracoval jeho názory. Vo svojej filozofii sa venuje,, a

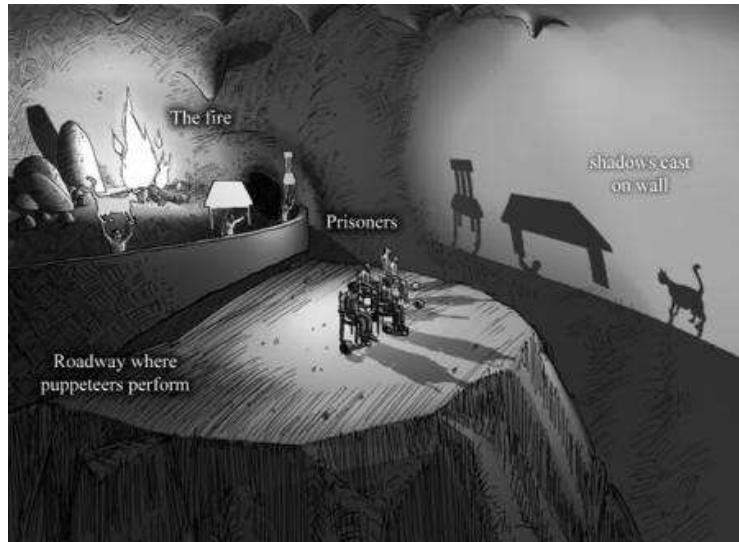
Jeho filozofický život môžeme rozdeliť do troch období:

1. obdobie -
2. obdobie -
3. obdobie -

¹ Platon znamená v preklade ramenatý.

² Patril tiež medzi spomenutých tridsiatich tyranov.

Veľkým prínosom pre pochopenie Platónovho génia je fakt, že sa zachovalo skoro celé jeho dielo, ktoré je až na jednu výnimku písané formou
 V týchto jeho prácach tlmočí svoje filozofické myšlienky a postoje prostredníctvom, ktorý všetko vysvetľuje cez rozhovory s významnými občanmi Atén. Medzi najvýznamnejšie

Obráz Platónovej jaskyne

dialógy patria: *Protagoras* (polemika so sofistami), *Gorgias* (opäť diskusia so sofistami, ktorá dokazuje, že len rétorika nestačí ako prostriedok vzdelávania), *Menón* (dialóg, v ktorom Platón (opäť alias Sokrates) vysvetľuje, že poznávanie je vlastne len „rozpomínaním sa“), *Políteiá – Ústava* (najrozsiahlejšie dielo, ktoré sa venuje celej Platónovej filozofii a prechádza od problému jednotlivca k problému spoločnosti), *Faidros* (je zameraný na idey a tri časti duše), *Timaios* (opisujúci Platónovu prírodnú filozofiu, v ktorej sa venuje vzniku prírodných javov, vesmírnych telies a živočíchov) a *Zákony* (sú posledným dielom, ktoré vydal až jeho žiak a ktoré vykresľuje celoživotný filozofický zámer a orientáciu Platóna v oblasti politiky a štátu, ktorý mal byť budovaný na morálke a vzdelaní).³

Za základ Platónovej filozofie môžeme považovať jeho učenie o, ktoré sú podstatou jeho dualizmu dvoch svetov:

1. svet
2. svet

Idey Platón charakterizuje ako, ktoré existujú a sú nezávislé na našom svete. Sú reálne a na rozdiel od predmetov nášho sveta sú Poznanie ideí je tak možné len Z množstva ideí

³ Neodmysliteľnou súčasťou Platónovej tvorby je aj dialóg *Kritiás*, ktorý už niekoľko storočí nedáva spávať „vedcom“ typu Lara Croft, v ktorom opisuje zánik bájenej Atlantídy asi 10 000 rokov pred svojou dobou.

vytvoril aj ich hierarchiu, v ktorej za najvyššiu ide považoval ideu, po ktorej nasledovali idea a Poznávanie ideí sa deje len prostredníctvom sa duše na svoj pobyt vo svete ideí.

Platón, ako pravý žiak svojho učiteľa, odmietal Protagorovu vetu a namietal, že musí existovať nejaká všeobecná miera, zákon. Tieto jeho odmietavé názory sofistov sa prejavili aj v noetike, podľa ktorej zmyslové poznávanie neukazuje veci aké sú, len ako saZ podobenstva o jaskyni sa tak dozvedáme, že naším väzením je náš zvyčajný spôsob života. Naším okolím sú tak len, ktoré nám ukazujú naše Vyjsť z jaskyne nášho sveta, znamená nechať vzlietnuť našu dušu do

Dualizmus dvoch svetov sa dostal aj do Platónovej antropológie, v ktorej je človek tvorený a A práve každá ľudská duša má tri zložky:, a, z ktorých je len jedinou nesmrteľnou časťou duše. Na základe takéhoto „rozzložkovania“ duše, zoradil Platón ľudí do troch spoločenských skupín:

1. – žiadostivosť
2. – vznietlivosť
3. – rozumnosť

Svoje sociálno-politické názory dopracoval do štádia, v ktorom štát mali riadiť len V takomto štáte by neexistovalo súkromné vlastníctvo, nepohodlní ľudia by boli uväzňovaní do giet mimo centier polis. Neexistovali by ani rodina a štát by určoval aj kandidátov na plodenie potomkov, o ktorých by sa potom staral on sám. Takto vlastne položil filozofické základy štátu.

OTÁZKY NA OPAKOVANIE:

1. Uveďte meno školy, ktorú založil Platón.
2. Kto bol učiteľom Platóna?
3. Vymenujte oblasti života, ktorým sa Platón venoval vo svojej filozofickej tvorbe.
.....
4. Vymenujte, ktoré obdobia rozlišujeme v Platónovej tvorbe.
.....
5. Charakterizujte Platónovu ideu.
6. Napíšte, akým spôsobom môžeme spoznať idey?
7. Charakterizujte vzťah ideí k veciam nášho sveta.
.....
8. Porovnajte svet ideí s naším svetom.
.....
9. Napíšte hierarchiu najvýznamnejších ideí.
10. Vymenujte sociálne skupiny, ktoré rozlišuje Platón.
.....
11. Uveďte na základe čoho vytvoril Platón tri skupiny obyvateľstva.
12. Charakterizujte Platónov ideálny štát.
.....